

CHET TILI TA’LIMIDA “SOFT SKILLS”NI INTEGRATSIYA QILISH ISTQIBOLLARI

Karimova Nilufar
O‘ZDJTU dotsent v.b.

So‘nggi yillarda mamlakatimizda xorijiy tillarni, xususan ingliz tilini o‘qitish masalalariga alohida ustuvorlik berilmoqda. Xususan, 2012-yil 10-dekabrda qabul qilingan “Chet tillarini o‘rganish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi Prezident qarori (PQ-1875-son) mazkur yo‘nalishda islohotlarning yangi bosqichini boshlab bergan muhim normativ-huquqiy asos bo‘ldi¹². Mazkur qaror ijrosini ta‘minlash maqsadida umumiy o‘rta ta‘lim muassasalarida ingliz tili fani birinchi sinfdan boshlab bosqichma-bosqich Yevropa til kompetensiyalari umumiy tizimi – CEFR (Common European Framework of Reference for Languages) talablariga muvofiq o‘qitila boshladi. Shu asosda yangi Davlat ta‘lim standarti doirasida darsliklar, o‘qituvchilar uchun metodik qo‘llanmalar va raqamli resurslar, jumladan, multimediya ilovalari muntazam yangilanmoqda va takomillashtirilmoqda. Shu bois olib borilgan tadqiqotlar jarayonida ingliz tilini o‘qitish samaradorligini oshirishga qaratilgan metodik yondashuvlar doirasida CEFR talablari hamda xorijiy mamlakatlar, xususan, Finlyandiya tajribasi chuqur o‘rganildi va tahlil qilindi. Finlyandiya ta‘lim tizimida ilgari surilgan “fenomenal ta‘lim” konsepsiyasi o‘quv jarayonini real hayotiy voqelik bilan integratsiyalashga qaratilgan bo‘lib, o‘quvchilarni atrof-muhitda kechayotgan hodisalarni kuzatish, eshitish va tahlil qilish asosida bilim olishga undaydi. Bunday yondashuv o‘quvchini faqat tayyor axborotni qabul qiluvchi emas, balki faol kuzatuvchi va ishtirokchi sifatida shakllantirishni nazarda tutadi. Xalqaro ta‘lim tajribasida esa “Inquiry-based learning” deb nomlanuvchi yondashuv keng qo‘llaniladi; bu usulda o‘quvchilarga o‘rganilayotgan mavzuga oid muammoli vaziyatlar taqdim etilib, ular mazkur muammolarni hal etish jarayonida mustaqil tarzda bilim va ko‘nikmalarni egallashga yo‘naltiriladi. Finlandiya tajribasiga ko‘ra, xorijiy tillarni o‘qitishda soft skillsni o‘qitish muhim ahamiyatga ega. Finlandiya ta‘lim tizimi, dunyo bo‘ylab o‘zining ilg‘or metodikalar va innovatsion yondashuvlari bilan tanilgan. Bu tajriba xorijiy tillarni o‘rgatishda soft skillsning rivojlanishiga qanday ta‘sir qilishini va uning ta‘lim jarayonidagi o‘rnini ko‘rsatadi.

1. Finland tajribasida ta‘limga umumiy yondashuv:

Finlandiya ta‘lim tizimi, asosan, talabalarni keng ko‘lamda rivojlantirishga yo‘naltirilgan. Ta‘lim faqat bilimlarni berishdan iborat emas, balki talabalarga muammolarni hal qilish, ijodiy fikrlash va samarali muloqot qilish ko‘nikmalarini o‘rgatish ham muhimdir. Xorijiy tillarni o‘rgatishda bu yondashuv, ayniqsa, soft skillsni rivojlantirishda katta rol o‘ynaydi.

2. Xorijiy tillarni o‘qitishda soft skills integratsiyasi:

Finlandiyada xorijiy tillarni o‘qitishda soft skillsni rivojlantirishning bir nechta jihatlari mavjud:

¹² O‘zbekiston Respublikasining birinchi prezidenti I.A. Karimovning “Chet tillarini o‘rganish tizimini yanada takomillashtirish chora tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ1875 – sonli qarori.

- kommunikativ ko‘nikmalar: xorijiy tilni o‘rgatish nafaqat grammatik va leksik bilimlarni oshirishga, balki talabalarni til orqali samarali muloqot qilishga o‘rgatishga ham qaratilgan. Finlandiya ta’limida talabalar guruhlarda ishlash, o‘z fikrlarini ifodalash va boshqa madaniyat vakillari bilan muloqot qilishga ko‘proq imkoniyatlarga ega bo‘ladilar. Bu esa, o‘z navbatida, soft skillsni, ayniqsa, muloqot va jamoada ishlash ko‘nikmalarini rivojlantirishga asos bo‘la oladi.

- empatiya va madaniyatlararo tushunish: Finlandiyada xorijiy tillarni o‘qitishda madaniyatlararo tushunish ko‘nikmalariga katta e’tibor qaratiladi. Talabalar boshqa millatlar va madaniyatlar bilan aloqalar o‘rnatishda, turli madaniyatlarga hurmat va empatiya ko‘rsatishga o‘rgatiladi. Bu, talabalar orasida madaniyatlararo muloqot va hamkorlikni yaxshilaydi, shu bilan birga soft skillsni (ochiqlik, ijtimoiy rivojlanganlik) rivojlantiradi.

- ijodiy va tanqidiy fikrlash: Finlandiya ta’limida xorijiy til darslari, talabalarni ijodiy va tanqidiy fikrlashga undaydi. Misol uchun, talabalar xorijiy tilni o‘rganish jarayonida turli mavzularda munozaralar, fikr almashish va muammolarni hal qilishga o‘rgatiladi. Bu jarayon soft skillsni, ayniqsa, tanqidiy fikrlash va muammolarni hal qilish ko‘nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

3. Xorijiy tillarni o‘qitish metodikalari:

Finlandiya ta’limida xorijiy tillarni o‘qitishda innovatsion metodlar qo‘llaniladi, bu esa soft skillsni o‘rgatishda katta ahamiyatga ega. Ba’zi metodlar quyidagilarni o‘z ichiga oladi:

- projektga asoslangan o‘qitish: talabalar real hayotdagi muammolarni hal qilish uchun proyektlarda ishlashadi. Bu metod, nafaqat tilni o‘rganishni, balki jamoada ishlash, vaqtni boshqarish, ijodiy fikrlash va muammolarni hal qilish kabi soft skillsni ham rivojlantiradi;

- guruhlarda ishlash: guruhlarda ishlash, talabalar orasida hamkorlik va kommunikatsiya ko‘nikmalarini oshirishga yordam beradi. Guruhlarda ishlash, talabalar uchun tilni amalda qo‘llash, o‘z fikrlarini aniq ifodalash va boshqalarni tinglash imkoniyatini yaratadi.

- tajriba almashish: Finlandiyada xorijiy tillarni o‘rgatishda talabalar o‘z bilim va ko‘nikmalarini amaliyot orqali mustahkamlashadi. Ular, masalan, chet elda sayohat qilish yoki xalqaro talabalar bilan muloqot qilish orqali o‘z soft skillslarini yanada rivojlantiradilar.

Finlandiya ta’lim tizimi, global miqyosda ta’lim sifatini yaxshilash va soft skillsni rivojlantirishda yaxshi namunadir. Xorijiy tillarni o‘qitishdagi metodik yondashuvlari, talabalar nafaqat tilni o‘rganishga, balki jamoada ishlash, kreativlik, tanqidiy fikrlash, madaniyatlararo muloqot va boshqalarni o‘rgatishga qaratilgan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Bahromov, B.M. (2021). Zamonaviy ta’lim jarayonida pedagogik texnologiyalar. Toshkent: “Fan va texnologiya”.

2. Comyn, P 2002, ‘Will generic skills ride again? Employability and the policy cycle’, paper presented at Making a world of difference? Innovation, internationalisation, new technologies and VET, the 5th annual conference of the Australian VET Research Association (AVETRA) conference, Melbourne.

3. Balcar, J. (2014). Soft skills and their wage returns: Overview of empirical literature. *Review of Economic Perspectives*, 14(1), 3-15.
4. Brundiers, K., Wiek, A., & Redman, C.L. (2010). Real-world learning opportunities in sustainability: From classroom into the real world. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 11(4), 308–324.
5. CEFR (2001). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment*. Cambridge University Press.